

Varga Ágnes¹²

A tér, a hely és a lépték megjelenése a gazdaságföldrajzi kutatásokban

A tér, a hely és a lépték olyan alapvető fogalmak a gazdaságföldrajzi kutatásokban, amelyek segítenek megérteni és értelmezni a gazdasági folyamatok, jelenségek és kapcsolatok térbeli dimenzióit. A tanulmány célja, hogy az Economic Geography folyóirat tanulmányait megvizsgálva betekintést nyújtson abba, hogy a tématerület vezető folyóiratában, hogyan jelenik meg, milyen szerepet tölt be a különböző kutatásokban a tér, a hely és a lépték. Vajon kiaknázzák-e a tér, a hely és a lépték, mint elemzési megközelítésben rejlő lehetőségeket a különböző gazdaságföldrajzi kutatások? A kutatás során az Economic Geography folyóirat 2015 és 2022 között megjelent tanulmányait kategorizáltam be az alkalmazott földrajzi alapkategória, azok magyarázó erőként való megjelenése, a módszertan és az elméleti keret alapján.

A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a vizsgált időszakban az Economic Geography folyóirat tanulmányaiban a gazdasági jelenségek léptékfüggése alulkutatott, illetve egyszerre több földrajzi alapkategória alkalmazása egy vizsgálaton belül nem jellemző. Egy adott kutatási téma nyilván behatárolja, hogy az adott jelenség kutatható-e különböző léptékeken, de azt gondolom, hogy a kutatók nem használják ki eléggé egy-egy jelenség vizsgálatakor a lépték jelentette további szempontokat.

Kulcsszavak: gazdaságföldrajz, térelméletek, földrajzi alapkategóriák

Jel-kód: A12

The appearance of space, place and scale in economic geography research

Space, place and scale are fundamental concepts in economic geography research that help to understand and interpret the spatial dimensions of economic processes, phenomena and relationships. The purpose of this study is to examine the studies of the journal Economic Geography and provide insight into how space, place and scale appear in the leading journal of the subject area, and what role they play in various researches. Do different economic geography research exploit the potential of space, place and scale as an analytical approach? In the course of the research, I categorised the studies published in the journal Economic Geography between 2015 and 2022 based on the basic geographical category used, their appearance as an explanatory force, the methodology and the theoretical framework.

As a result of the research, it can be concluded that the scale dependence of economic phenomena was under-researched in the studies of the journal Economic Geography during the examined period, and the use of several geographic basic categories at the same time within one study is not typical. A specific research topic obviously limits whether the given phenomenon can be researched on different scales, but I think that researchers do not make enough use of the additional aspects of the scale when examining a phenomenon.

Keywords: economic geography, spatial theories, key geographical concepts

JEL code: A12

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2024.4>

¹² PhD, egyetemi adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem, Fenntartható Fejlődés Intézet, Gazdaságföldrajz és Városfejlesztés Tanszék

Bevezetés

A tér, a hely és a lépték olyan alapvető fogalmak a társadalomföldrajzi – így a gazdaságföldrajzi¹³ – kutatásokban, amelyek segítenek megérteni és értelmezni a társadalmi folyamatok, jelenségek és kapcsolatok térbeli dimenzióit. Ezek az ún. földrajzi alapkategóriák (Mészáros 2010), lehetővé teszik a kutatók számára, hogy mélyebb betekintést nyerjenek a társadalom, a gazdaság működésébe és változásaiba, valamint azok térbeli kiterjedésébe és kapcsolataiba (Sheppard 2002; Randolph – Currid-Halkett 2022; Bosco 2020; Grainger 1999; Benedek 2019).

A tér a társadalomföldrajzi kutatások központi fogalmaként segít megérteni hogyan oszlanak el a társadalmi jelenségek, csoportok és intézmények a földfelszínen. A térbeli elhelyezkedés és elrendeződés – az ezekből kiolvasható mintázat – fontos információkat szolgáltat arról, hogy hogyan alakulnak ki és működnek a társadalmi dinamikák egy adott területen.

A hely fogalma a konkrét földrajzi területekre utal, ahol a társadalmi jelenségek megfigyelhetők, ahol az események lejátszódnak. A helyspecifikus elemzések lehetővé teszik a kutatók számára, hogy megértsék, hogyan határozza meg a környezet és a helyi kontextus a társadalmi folyamatokat és döntéseket.

A lépték a vizsgálati fókusz méretét és szintjét jelenti azt, hogy milyen területi egységekben vizsgálják a társadalmi folyamatokat (lokális, regionális, nemzeti, globális stb.). A lépték kiválasztása hatással van arra, hogy milyen részletettséggel látják a kutatók a társadalmi jelenségeket, hogy milyen kapcsolatokat azonosítanak a különböző szinteken.

Ezen fogalmak kombinációjával a társadalomföldrajzi kutatások lehetővé teszik a társadalmi jelenségek mélyebb megértését a térbeli kontextusukban. Például egy adott területen lévő társadalmi csoport viselkedését vagy gazdasági változások hatásait csak akkor lehet teljes mértékben megérteni, ha figyelembe vesszük a helyi környezetet és az ott kialakult kapcsolatokat, beágyazottságot. Az elemzések során a tér, a hely és a lépték kombinálása lehetővé teszi a társadalmi dinamikák komplexebb és összetettebb képének kirajzolását, valamint a különböző szinteken zajló kapcsolatokat és hatások feltárását.

A tanulmány célja, hogy az Economic Geography folyóirat tanulmányait megvizsgálva betekintést nyújtson abba, hogy a tématerület vezető folyóiratában, hogyan jelenik meg, milyen szerepet tölt be a különböző kutatásokban a tér, a hely és a lépték. Vajon kiaknázzák-e a tér, a hely és a lépték, mint elemzési megközelítésben rejlő lehetőségeket a különböző gazdaságföldrajzi kutatások?

A kérdés megválaszolásához az Economic Geography folyóiratban 2015 és 2022 között megjelent tanulmányokat a kutatás módszertanában ismertetett szempontok alapján kategorizáltam, majd megvizsgáltam a különböző csoportok tulajdonságait, és a közöttük lévő összefüggéseket.

A tér, a hely és a lépték konceptualizálása a különböző tudományfilozófiai megközelítésekben

A tér, a hely és a lépték olyan alapkategóriák, amelyeket a legtöbb tudományág használ és megtölt a maga tartalmával, azonban a földrajz az, amely a világot e kategóriák segítségével ragadja meg és értelmezi (Mészáros 2010). Ebből következik, hogy alapvetően meghatározza a földrajztudós – e kategóriákat használó kutató – világnézetét, elemzési módszereit és az eredményeinek interpretálását, hogy mely filozófiai irányzat tényleg fogását alkalmazza kutatásai során.

¹³ Mivel a gazdaságföldrajz a társadalomföldrajz részdiszciplínája így a társadalomföldrajzra tett minden megállapítás a gazdaságföldrajzra is igaz. A tanulmányban nem szerettem volna a társadalomföldrajz egészére érvényes megállapításokat pusztán a gazdaságföldrajzra leszűkíteni.

Hazai szakmai körökben a különböző térfelfogásokról a 2010-es években felélénkült diskurzus és az abban – a Tér és Társadalom hasábjain – kibontakozott vita kapcsán megjelent tanulmányok (Dusek 2012; Erdősi 2014; Faragó 2012, 2013; Nemes Nagy 2012, 2014; Varró, 2018), valamint a témában készült akadémiai doktori disszertáció (Faragó 2016) és összefoglaló tanulmánykötet (Faragó 2018b) megállapításainak tükrében igyekszem érzékeltetni a különböző térfelfogások közötti alapvető különbségeket.

A fent említett térelméleti vita központi témájaként jelent meg az abszolút (fizikai, anyagi, objektív) és relacionális (relatív, kapcsolati, szubjektív) tér egymáshoz képesti viszonyának kérdése.

A Newton és Descartes munkásságában kiteljesedő pozitivista abszolút tér koncepciója a teret egy olyan abszolút, kvázi üres tartályként, a benne lévőktől függetlenül létező szubsztanciaként értelmezi, amelyben helyet foglalnak és egymással kölcsönhatásba lépnek a testek, lejátszódnak benne a folyamatok (Benedek 2002; Faragó 2018a; Lengyel 2010; Tagai 2018). Éppen ezért a pozitivista tudományfilozófiai irányzat követői szerint a térbeli folyamatok egzakt módon leírhatók, és a hagyományos tényekre és tapasztalatokra alapozott tudományos módszerekkel megismerhetők. Ebből következően a valóság megismerésére irányuló pozitívisztikus kutatásokban kiemelten fontosak az objektivitást – vagy csak annak illúzióját – biztosító indikátorok és kvantitatív mérési módszerek (Faragó 2013, 2018a). Ezzel szemben a relacionalista, vagy relativista térfelfogás a viszonyosságát helyezi a középpontba.

A newtoni abszolút térfelfogással egyidőben megjelenő Leibniztől eredeztetett relacionalista (relatív) térfelfogás szerint a tér önállóan (üresen) nem létezik, azt csak a testek pozíciói, egymáshoz viszonyított helyzete hozza létre (Berger 2018). A relativista térfelfogás a térre a tárgyak közötti viszonyok érzékelésének eredményeként tekint (Benedek 2002), amiből az következik, hogy a tér nem egy önmagában megragadható entitás, pusztán a dolgok közötti viszonyok és összefüggések eredőjeként értelmezhető, épp ezért a világ a maga totalitásában nem megismerhető; a tér ezért erősen kontextus- és szubjektumfüggő, társadalmilag konstruált (Faragó 2016). A relatív térfelfogásra alapozott kutatások módszertani repertoárját inkább a kvalitatív kutatómódszertani eljárások (interjú, esettanulmányok), a szövegelemzés, hálózatelemzés jelenti, a folyamatok, a különböző ágazatok és szereplők közötti kölcsönhatások vizsgálata. A relacionális térfelfogást gyakran az abszolút térszemlélet meghaladásaként értelmezik (pl: Faragó 2012; Lengyel 2010), azonban többen is a két térfelfogás kibékítésére törekedtek (pl: Newton), amely a duális térfelfogást eredményezte.

A duális térfelfogás elismeri mindkét tér létjogosultságát, viszont éles választóvonalat lát a szubjektumtól független fizikai valóság (tér) és az ember által konstruált társadalmi valóság (tér) között (Varró 2018). A duális térfelfogáson alapul Nemes Nagy (2009) sokat hivatkozott és vitatott külső - belső tér modellje, amelyben egyszerre törekszik a társadalom földi térhez kötött, lokalizált „külső” terének és az egyes társadalmi szférák „belső” terének elkülönítésére, valamint a közöttük lévő kapcsolat megteremtésére. A nyugati szakirodalomban a konstrukcionizmus mára a társadalomföldrajzi szemlélet alapjává vált. A pozitívisztikus, statisztikai/kvantitatív eszközökkel dolgozó kutatók is elfogadják az ún. gyenge konstrukcionizmust – amit a hazai duális térfelfogás hívei is képviselnek –, miszerint „az emberi tudás és a társadalmi intézmények társadalmilag konstruáltak, de a tudás a kutatótól függetlenül létező tárgyakra vonatkozik és bizonyos értelemben objektív (lehet)” (Varró 2018, p.29.), míg az erős konstrukcionizmus csupán az ismeretelméletre (episztemológiára) koncentrálna, és valóságnak csak az ismertszerzés folyamatában konstruált világot tekinti.

A marxizmus például elismeri az objektíven létező fizikai teret, azonban vitatja annak önálló (kizárólagos) oksági magyarázó erejét. A társadalmi-térbeli viszonyok dialektikus, marxista értelmezése azt jelenti, hogy egy ellentétpár (város-vidék, gazdag-szegény) közötti konfliktus hozza működésbe például a tőkeáramlást, vagy a társadalmi viszonyok változását (Czirfusz et al. 2018). Tulajdonképpen a termelési viszonyok összessége hozza létre azt a szuperstruktúrát, amely kolonizálja a mindennapi élet tereit (Faragó 2018a). A marxizmus metanarratívája a

minden mögött feltételezett szuperstruktúra és hierarchia (Faragó 2018a), amely minden igazságtalanságért felelőssé tehető, ami a társadalmi-térbeli viszonyokat kizsákmányoló és kizsákmányoltak – vagy egyéb entitások – közötti dialektikus kapcsolatokra és konfliktusokra egyszerűsíti és sarkítja le, így éppoly determinisztikus mint az általa kritizált pozitívizmus (Gyuris 2015). David Harvey egyenlőtlen térbeli fejlődés koncepciója (Harvey 2009) a függőség és periféria rendszerszintű újratermelését mondja ki. Azzal a feltételezéssel él, hogy a – boomok és válságok sorozatán keresztül fejlődő – kapitalizmus kríziseinek kitolására a lokalitásokban keletkező problémákat más lokalitásokban meglévő erőforrások kiaknázásával (pl: olcsóbb munkaerő) igyekezik megoldani, miközben máshol új – ugyan lehetőségeket is teremtő – egyenlőtlenségeket generál a tőke minél nagyobb mértékű megtérülésének fenntartása érdekében (Gyuris 2014, 2015; Timár 2016).

A metanarratívák univerzális törvényszerűségeinek elfogadásába vetett hit megkérdőjelezéseként fejlődtek ki az olyan tudományfilozófiai megközelítések mint a posztmodernizmus és újmaterializmus, amelyek elsősorban a kapcsolatokat, hálózatokat, a viszonyokat, az érzékelést, a szubjektivitást, a konstrukciót és a kontextualitást, vagyis a relativitást hangsúlyozzák.

Az 1980-as években kialakult posztmodern irányzat az első, amely megkérdőjelezi a világ univerzális narratívák általi megismerhetőségét. Nem a modernizmus értékeit, a természettudományos gondolkodást vitatta, hanem annak totalitárius törekvéseit (Faragó 2018c). Épp ezért a posztmodern definiálása is nehézségekbe ütközik, hiszen nincs rá univerzálisan érvényes definíció, nem a modern ellentételezéseként jött létre, a posztmodern a pluralitást, a dolgok relativizmusát és kontextusfüggését hirdeti. A posztmodernizmusban a valóság leírása is nyelvi diskurzusokon keresztül történik, amely függ a kultúrától, a társadalmi pozíciótól és az aktuális tudástól, amely viszont folyamatosan változik, így a világ megismerése és maga a posztmodern eszmeáramlat is a folyamatos önreflexiók következtében állandó változásban van (Faragó 1991, 2018c). Nyugaton a térelméleti pluralizmus, a különféle konstrukcionista alapokon nyugvó térszemléletek váltak elfogadottá (Varró 2018) az irányzaton belül.

Az új materialista síkontológiai alapokon nyugvó megközelítések közös vonása a posztmodernnel, hogy elutasítja a struktúrákat, a hierarchiát a lépték hagyományos módon történő értelmezését, azonban hangsúlyozza, hogy a materiális dolgok nélkül semmi sem létezik (Fabók – Berki 2018). Nincs absztrakt tér (mint nemzetállam, vagy szegregátum) csak konkrétumok vannak, amikkel esetleg az absztrakciók megragadhatók (pl: határállomás, lakások, hajléktalanbiztos pad) (Fabók – Berki 2018). Mivel a síkontológiában sincs struktúra és hierarchia, nincs centrum, ami a hálózatokat összefogja, vagy irányítja. A síkontológia legnagyobb érdeme talán az, hogy ráirányítja a figyelmet a globális – lokális viszonyra, az egyén/lokalitás a hierarchia lépcsőinek átugrásával történő érvényesülésére (pl: globális értékláncokba történő közvetlen kapcsolódással), amely a dolgok és sorsok egyéni megváltoztathatóságába vetett hitet hozza vissza.

A fenti tudományfilozófiai irányzatok térértelmezései tehát jól tükrözik, hogy a gazdasági folyamatok térbeliségének vizsgálata önmagában még nem mond semmit egy kutatásról, azt is tudnunk kell, hogy a kutató mely térértelmezést használja, hiszen az alapvetően befolyásolja a kutatási kérdés megfogalmazását, a jellemző módszertant és az abból levonható következtetéseket (*1. táblázat*). Mindez azért nagyon fontos szempont, mert a gazdaságfejlesztési folyamatok jobbítását célzó kutatások esetén egyáltalán nem mindegy, hogy mi az az alapfilozófia, mi az a világtrend, amelyben a dolgokat értelmezzük. A dolgok jobbá tételét a fennálló rendszeren belül, vagy a rendszeren kívül képzeljük el.

1. táblázat. Főbb tudományfilozófiai irányzatok szerinti térfelfogások jellemzői
 Table 1. Characteristics of spatial conceptions according to the main trends in the philosophy of science

	irányzat	térfelfogás	tér szerveződése	hierarchikus-lépték	jellemző kutatásmódszertan
metanarratívák	pozitivizmus	duális	hierarchikus	van	kvantitatív
	marxizmus	duális, dialektikus		van	kvalitatív, kvantitatív
kontextusfüggés, kis elbeszélések	neomarxizmus, posztmodernizmus	relacionális	nyelvileg konstruált	nincs (lokális felértékelődik)	kvalitatív
	új materializmus	relacionális, perforált	fluid, hálózatos, síktonológia	nincs (inkább kiterjedés)	kvalitatív, hálózatelemzés

Forrás: fejezet hivatkozott szakirodalmi alapján saját összeállítás

A tér, a hely és a lépték jelentősége és szerepe a gazdaságföldrajzi kutatásokban

A tér rendkívül fontos szerepet játszik a gazdaságföldrajzi elemzésekben, ahogy az a gazdasági folyamatok, szervezetek és kapcsolatok térbeli dimenzióinak vizsgálatában is tetten érhető. A gazdaságföldrajzi elemzések célja az, hogy megértsük, hogyan alakulnak és működnek a gazdasági tevékenységek, vállalkozások, piacok és erőforrások a térben.

A gazdaság térbeli szerkezetének elemzésével érthetjük meg, hogy hogyan alakulnak a gazdasági szervezetek különböző területeken belül és között. Például a városi-rurális gazdasági kapcsolatok (Chen et al. 2019), a régiók közötti specializáció és kooperáció (Wassmann et al. 2016; Tóthné Kiss – Tóth 2021; Ezcurra et al. 2006), valamint az iparágak térbeli koncentrációja (Humphrey – Schmitz 2002) mind fontos tényezők a gazdaság térbeli szerkezetének megértésében. A városok által kínált szolgáltatások, piacok és infrastruktúra hatással vannak a környező vidéki területekre. A városok felvevőpiacot jelentenek a vidéki termékeknek és szolgáltatásoknak, a városi lakosság igényeinek kielégítésére fókuszáló vállalkozások jelenléte befolyásolja a vidéki gazdaság szerkezetét is. A vállalkozói ökoszisztéma, az innovációs központok és a kutatóintézetek elhelyezkedése meghatározza, hogy hol és milyen mértékben alakulnak ki az innovációs kezdeményezések, új vállalkozások és technológiai fejlesztések (Castaldi – Drivas 2023).

A térbeli elemzések lehetővé teszik, hogy megértsük a gazdasági tevékenységek, az innováció, a válságállóság (reziliencia) területi terjeszkedését (Watkins 2014; Szendi – Kocziszky 2022; Nagy et al. 2022), hogy miként terjednek ki vállalkozások, piacok és szolgáltatások új területekre, és milyen hatásai vannak azoknak a helyi és regionális fejlődésre, az önkormányzati bevételekre (Breul et al. 2021; Kozma 2022, Benedek 2021). Az autógyártás területi eloszlása például alapvető befolyással bír a gazdaságok és a régiók fejlődésére. Detroit hosszú ideig az autógyártás központja volt, és a város fejlődése szorosan kapcsolódott az iparág térbeli koncentrációjához. Az autóipari vállalkozások helyszínei erősen befolyásolják a munkaerőpiacot, a beszállítói hálózatokat és a helyi gazdasági tevékenységek alakulását (Kuroiwa et al. 2022; Stefanovics – Nagy 2021). A multinacionális vállalatok termelési láncainak térbeli elrendezése hatással van a gyártás és az alkatrészbeszerzés helyeire. Ugyanakkor a kereskedelmi útvonalak és a szállítási infrastruktúra (pl. kikötők, repülőterek, vasúthálózatok) térbeli elrendezése limitálhatja a kereskedelmi és logisztikai lehetőségeket. Így a gazdaságföldrajzi elemzések segítségével az is megvizsgálható, hogy hogyan alakulnak a nemzetközi és regionális kereskedelmi kapcsolatok (Silva – Leichenko 2004), valamint a

termelési láncok (Wickramasingha – Coe 2022), hiszen a világpiachoz való viszony és az infrastrukturális kapcsolatok befolyásolják a gazdaságok versenyképességét és integrációját (Erdősi 2012; Scholvin et al. 2021). Az ilyen típusú elemzések célja az, hogy feltárják a gazdasági folyamatok térbeli dimenzióit és a különböző helyszínek közötti kölcsönhatásokat.

A hely szintén meghatározó szerepet játszik a gazdaságföldrajzi elemzésekben, mivel az adott terület specifikus jellemzői és kontextusa befolyásolják a gazdasági folyamatokat, struktúrákat és döntéseket (Moragues-Faus et al. 2020). A gazdasági teljesítményre például alapvető befolyása van a vállalkozások, termelési egységek elhelyezkedésének, hiszen a különböző helyek gazdasági, földrajzi és infrastrukturális feltételei befolyásolják a vállalkozások versenyképességét, a munkaerő elérhetőségét, a szállítási költségeket és más gazdasági tényezőket (Kao et al. 2009). Az acélipar vagy bármely más kohászati tevékenység helye például szorosan kapcsolódik a nyersanyagokhoz, a vasérc vagy a szén elérhetőségéhez. A turisztikai attrakciók elhelyezkedése meghatározza, hogy mely területen tud az ágazat kibontakozni és tudja előre mozdítani egy terület gazdasági fejlődését. Egy tengerparti, vagy magashegyi üdülőhely vonzza a turistákat és jelentősen megnöveli az idegenforgalmi bevételeket, amelyek hatással vannak a helyi gazdaságra és munkaerőpiacra.

A helyspecifikus kulturális és társadalmi tényezők befolyásolják a gazdasági döntéseket és tevékenységeket. A terület hagyományai és munkaerőkultúrája hatással lehet arra, hogy milyen vállalkozások működnek a területen, és hogyan alakulnak a munkaerőpiaci dinamikák (Zabin 1997). A klímaviszonyok hatással vannak a mezőgazdasági termelésre és az agrárgazdaságra. Az éghajlati viszonyok meghatározzák, hogy milyen növények és állatok termesztethetők vagy tenyészthetők a területen, és befolyásolják a mezőgazdasági termelés szezonálisitását (Wells 2000). Látható, hogy az egyedi helyi jellemzők és kontextusok megértése elengedhetetlen ahhoz, hogy teljes körű képet kapjunk a gazdasági folyamatokról és azok térbeli kölcsönhatásairól.

A lépték meghatározza, hogy milyen részletességgel és mélységben vizsgáljuk az adott jelenséget vagy problémát a gazdaságföldrajzi elemzésekben (Siskáné Szilasi 2020). A helyi (lokális) léptékű elemzések lehetővé teszik a kutatók számára, hogy mélyebben megértsék az adott város vagy település gazdasági dinamikáit. Például egy városi negyedben végzett gazdaságföldrajzi elemzés feltárhatja az ottani kiskereskedelmi tevékenységeket, a helyi vállalkozásokat, az önkormányzat szerepét és a fogyasztói viselkedést (Grimmer 2023; Rajagopal 2010; Lee et al. 2017). A regionális léptékű elemzésekben a kutatók egy adott régiót vagy területet vizsgálnak, és ezáltal megérthetik a régió gazdasági szerkezetét, a vállalkozások közötti kapcsolatokat és a munkaerőpiaci tendenciákat (Bublitz et al. 2015; Beatty – Fothergill 2004).

A nemzeti léptékű elemzések a teljes országot veszik alapul, és lehetővé teszik a makrogazdasági folyamatok, mint a GDP növekedése, a munkanélküliség vagy a külkereskedelem, vizsgálatát, segíthetnek megérteni egy ország gazdasági teljesítményét és az egyes régiók közötti egyenlőtlenségeket. A globális léptékű elemzések jellemzően a nemzetközi gazdasági kapcsolatokat és a világpiacon dinamikákat vizsgálják. Ezek az elemzések feltárhatják a globális termelési láncokat, a nemzetközi kereskedelmi mintázatokat és az összefonódó gazdasági kötelekeket.

A tér, a hely és a lépték egyszerre is fontosak lehetnek a gazdaságföldrajzi kutatásokban, amikor a gazdasági folyamatokat és azok hatásait különböző területi szinteken vizsgáljuk (Terhorst – Erkuş-Öztürk 2011; Talpos – Bolog 2020). Ha a turizmus hatását vizsgáljuk egy adott tengerparti régióban különböző léptékeken és helyszíneken, akkor a hely sajátosságai, mint a homokos strandok, a tengeri élővilág és a vízi sportlehetőségek, meghatározzák annak turisztikai vonzerejét. A helyi közösség és gazdaság hatással van arra, hogy mennyire tudnak élni a hely adta természeti adottságokkal, hiszen sok gazdaságilag fejletlen térség kitűnő természeti attrakciókkal rendelkezik, ám az alacsony vállalkozássűrűség, a szolgáltatások hiánya, vagy a rossz közbiztonság elriasztja a potenciális turistákat. A turizmus lehetőséget nyújthat a foglalkoztatás növelésére és az idegenforgalmi infrastruktúra fejlesztésére, de ugyanakkor a helyi lakosság életmódját és környezetét is érinti. Míg lokális léptéken a turisták költéseit és a

helyi gazdasági válaszokat lehet elemezni, addig regionális vagy országos léptéken vizsgálhatjuk a turizmus hozzájárulását a GDP-hez és a munkahelyteremtéshez, valamint ennek térbeli egyenlőtlenségeit, mintázatait.

Anyag és módszer

A kutatás adatbázisát az *Economic Geography*¹⁴ folyóirat 2015 és 2022 között megjelent nyolc évfolyamának 158 tanulmánya jelentette. A vizsgált időszakban összesen 269 közlemény jelent meg a folyóiratban, de az adatbázisba csak a tudományos közlemények kerültek be, a különböző beszámolók, könyvismertetőik nem képezték az adatbázis részét.

A 158 tanulmányt 4 fő-, és azokon belül további alszemponatok szerint kategorizáltam (*1.ábra*). Elsőként azt vizsgáltam meg, hogy melyik földrajzi alapkategória kap hangsúlyos szerepet a tanulmányban, a tér, a hely vagy a lépték, esetleg egyáltalán nincs jelentőségük. Ezt követően arra voltam kíváncsi, hogy a használt alapkategória milyen magyarázó erővel bír a kutatásban. Ez alapján négy alkategóriát alakítottam ki. Így a tanulmányokat az alapján csoportosítottam, hogy a hely a kutatás földrajzi kereteként jelenik meg magyarázó ereje pusztán a hely egyedi jellemzőire (hely szelleme) terjed ki. Vagy a kutatásban a jelenségek magyarázatában, tanulmányozásában megjelenik a térbeli egyenlőtlenség, különbség a modellekben, de a kutatásban nem jut különösebb szerephez a vizsgált jelenségek térbeli mintázata, a közelség és a távolság, a térbeli egymásra hatás. A negyedik kategóriába azok kerültek, ahol egyáltalán nincs jelentősége se a hely szellemének, se a térbeli egyenlőtlenségeknek.

A következő lépésben a tanulmányokat a kutatási módszertan alapján soroltam kategóriákba. A vizsgált kérdés kimondva, vagy kimondatlanul képviselt tudományfilozófiai megközelítés nyilván alapvető befolyással van az alkalmazott kutatási módszertanra, annak kvantitatív, vagy kvalitatív jellegére. Így a fenti tudományfilozófiai bevezetőből kiindulva erős együttmozgásra számíthatunk az első, második és harmadik kategóriák (*1.ábra*) között. Például, ha valamely kutatás a gazdasági jelenségek térbeli egyenlőtlenségeit vizsgálja, ott alapvetően a meghatározó alapkategória az (abszolút) tér lesz, és a kérdések megválaszolásához elsősorban a kvantitatív módszertan eszközkészletét használja.

Végül arra voltam kíváncsi, hogy az adott kutatás alkalmazott-e valamiféle markánsabb elméletet. E szempont alapján is négy alkategóriába soroltam a tanulmányokat, így elkülönítettem azokat, amelyek egyértelműen alkalmaznak valamiféle határozott elméletet, amely megadja a kutatás konceptuális kereteit. A második kategóriába azokat a tanulmányokat soroltam, amelyek erős fogalmi kerettel bírnak, de az nem egy markáns elméletre vezethető vissza, hanem a téma korábbi szakirodalmából felépített fogalomrendszert használnak. A harmadik kategóriába pedig azok tartoznak, amelyek jellemzően nem tartalmaznak elméletet.

¹⁴ Print ISSN: 0013-0095 Online ISSN: 1944-8287

1. Földrajzi alapkategória	<ul style="list-style-type: none"> •A tér, a hely, vagy a lépték jelenik-e meg a tanulmányban? •Kategoróriák: tér, hely, lépték, nincs különösebb szerepe
2. Magyarázó erő	<ul style="list-style-type: none"> •A használt alapkategória milyen magyarázó erővel bír a kutatásban? •Kategoróriák: földrajzi keret (hely szelleme), egyenlőtlenség/különbség - mintázat nem releváns, egyenlőtlenség/különbség - mintázat is, nincs különösebb szerepe
3. Alkalmazott módszertan	<ul style="list-style-type: none"> • Kategoróriák: elméleti munka, kvalitatív, kvantitatív, ökonometria, hálózatelemzés
4. Alkalmazott elmélet	<ul style="list-style-type: none"> • Kategoróriák: van (ebben az esetben mi az?), erősebb fogalmi keret (de nem egy markáns elmélet, inkább csak szakirodalmi előzmények), nincs

1.ábra: A vizsgálat során alkalmazott kategóriák és jelentéstartalmuk

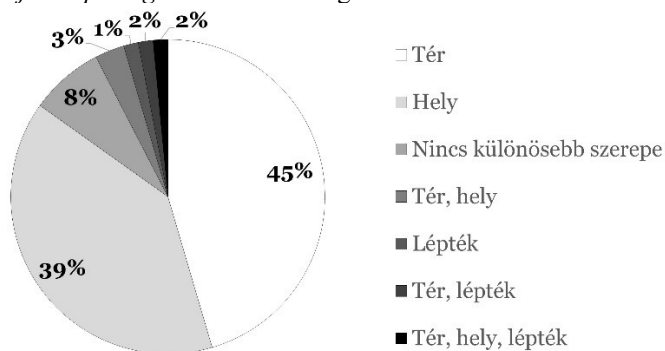
Figure 1. Categories used during the investigation and their meaning

Forrás: saját összeállítás

Eredmények

A vizsgálatba bevont tanulmányok 45 százalékában a tér, 39 százalékában a hely jelent meg mint *Földrajzi alapkategória*. A lépték szinte alig játszott szerepet az egyes gazdasági jelenségek vizsgálata során, illetve az alapkategóriák kombinációi is korlátozottan fordultak elő (2. ábra).

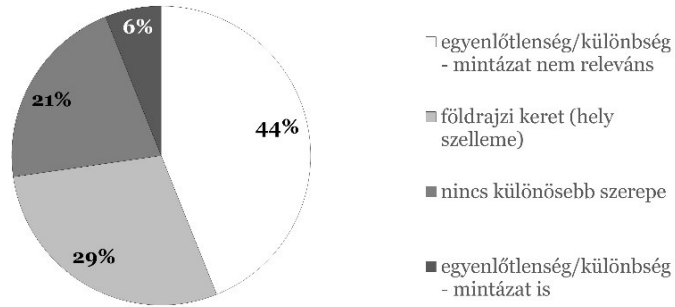
Mindennek fényében nem meglepő, hogy a tanulmányok 50 százalékában a gazdasági jelenségek térbeli egyenlőtlenségének, különbségének vizsgálata megjelent a tanulmányokban, amelyek 12 százalékában azok térbeli mintázatát is vizsgálták (3. ábra). Az sem meglepő, hogy a tanulmányok 29 százalékában a jelenségek értelmezésében a hely szelleme jut jelentősebb szerephez, hiszen azon tanulmányokban, ahol a hely *Földrajzi alapkategóriaként* jelent meg várható, hogy nem a térbeli egyenlőtlenségek, különbségek vizsgálata kerül a fókuszba. Az már sokkal meglepőbb eredmény volt, hogy a vizsgálatba bevont tanulmányok 21 százalékában nem volt különösebb szerepe a jelenségek magyarázatában a térnek. Feltételezhető, hogy ezen tanulmányok nagy része megegyezik azokkal, amelyek a *Nincs különösebb szerepe Földrajzi alapkategóriába* kerültek. Bár míg azon tanulmányok csoportja, ahol nincs különösebb szerepe egyik földrajzi alapkategóriának sem a tanulmányok mindössze 8 százalékát teszik ki, vagyis ez a *Magyarázó erő* esetén *Nincs különösebb szerepe* alapkategória mindössze 38 százalékát teszik ki, így a többi egyéb *Földrajzi alapkategória* szerinti kategóriákból kell származzon.

2.ábra: A tanulmányok Földrajzi alapkategóriák szerinti megoszlása

Figure 2. Distribution of studies according to Geographical Key Concepts

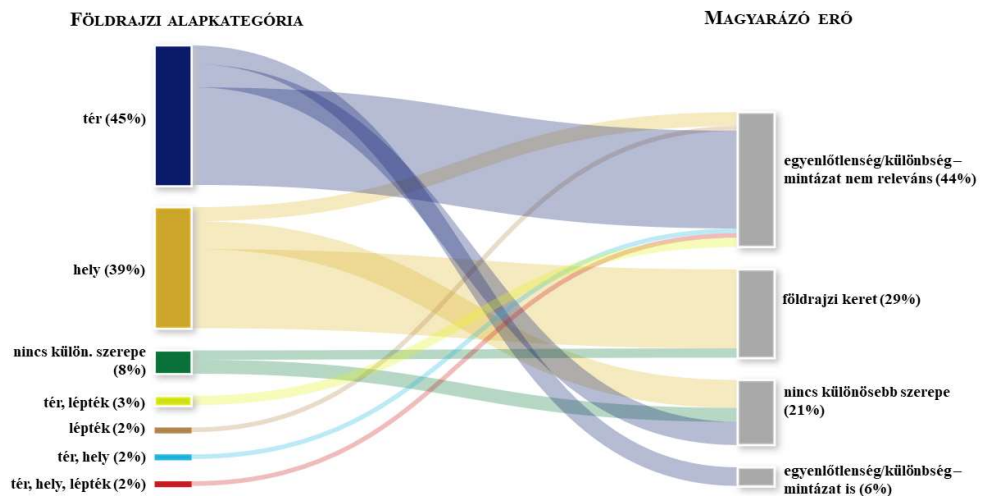
Adatforrás: Economic Geography folyóirat tanulmányai

3.ábra: A tanulmányok Magyarázó erő szerinti megoszlása
 Figure 3. Distribution of studies according to Explanatory Power
 Adatforrás: Economic Geography folyóirat tanulmányai

Mindezen feltételezések tesztelésére megvizsgáltam, hogy a különböző *Földrajzi alapkategóriákkal* operáló tanulmányok és a *Magyarázó erők* vizsgálatként kapott kategóriák között milyen kapcsolat figyelhető meg, vagyis valóban igazak-e az iménti feltételezések.

Az összehasonlító vizsgálat eredményei alapvetően megfeleltek előzetes elvárásaimnak (4.ábra) ugyanakkor egy-két kivétellel is találkoztam. Azon tanulmányokban, ahol a hely szelleme meghatározó *Magyarázó erő*ként jelenik meg jelentős arányban (65,38 %) valóban azok a tanulmányok tartoznak, ahol a hely *Földrajzi alapkategóriáiként* jelenik meg. Ugyanakkor ahol a térbeliségnek, a földrajzi dimenzióknak nincs különösebb magyarázó szerepe – e kategória 42,86 százalékába azon tanulmányok tartoznak, amelyekben a hely mint alapvető térkategória jelent meg, és 35,71 százalékába azok, ahol a kutatási kérdésfeltevésben még előtérben volt a térbeliség, de a vizsgálat során, a modellbe az már nem épült be. Ugyanakkor az is jól látható a 4.ábrán, hogy azok a tanulmányok, ahol a tér mellett más *Földrajzi alapkategóriák* is – hely, lépték – meghatározó szerepet játszottak *Magyarázó erő* tekintetében mindegyik azonos alapkategóriába került.

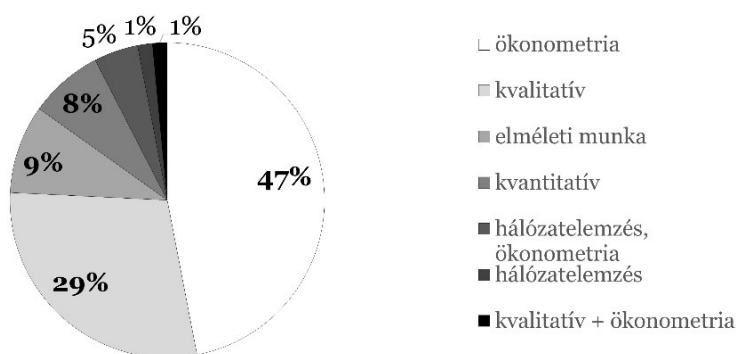
4.ábra: Az alkalmazott Földrajzi alapkategória és a Magyarázó erő alkategóriái közötti kapcsolatok

Figure 4. Relationships between subcategories of the applied Key Geographical Concepts and subcategories of Explanatory Power

Adatforrás: Economic Geography folyóirat tanulmányai

A továbbiakban arra voltam kíváncsi, hogy a különböző tanulmányok milyen kutatási módszertant alkalmaznak. Természetesen itt is várható, hogy azon kutatások, ahol a hely jelent meg, mint *Földrajzi alapkategória*, és a hely egyediségei jelennek meg magyarázó erőként a kutatásban elsősorban kvalitatív, míg a térbeli egyenlőtlenségeket feltáró tanulmányok inkább kvantitatív módszertant fognak alkalmazni.

A vizsgálatom eredményeképpen (5.ábra) megállapítható, hogy a tanulmányok 62 százaléka részben vagy egészben valamiféle kvantitatív módszertant (ökonometria, hálózatelemzés, vagy valamiféle egyszerűbb statisztikai eljáráson alapuló kvantitatív módszertan), míg 29 százaléka kvalitatív módszertant alkalmaz. Az elemzések során a szerzők néhány esetben beépítik a modellekbe a térbeliséget (pl. koordináták, helyek vagy régiók fejlettségi jellemzői, távolság, stb.), de a jelenségek valódi mintázatát nem tárják fel, a térkép mint ábrázolási eszköz kevésbé jelenik meg a kutatásokban. Nem igazán használják a területi autokorrelációt, hot-spot analízist és shift-share elemzést. A geoinformációk modellekbe történő beépítése, térinformatika használata nem jellemző.

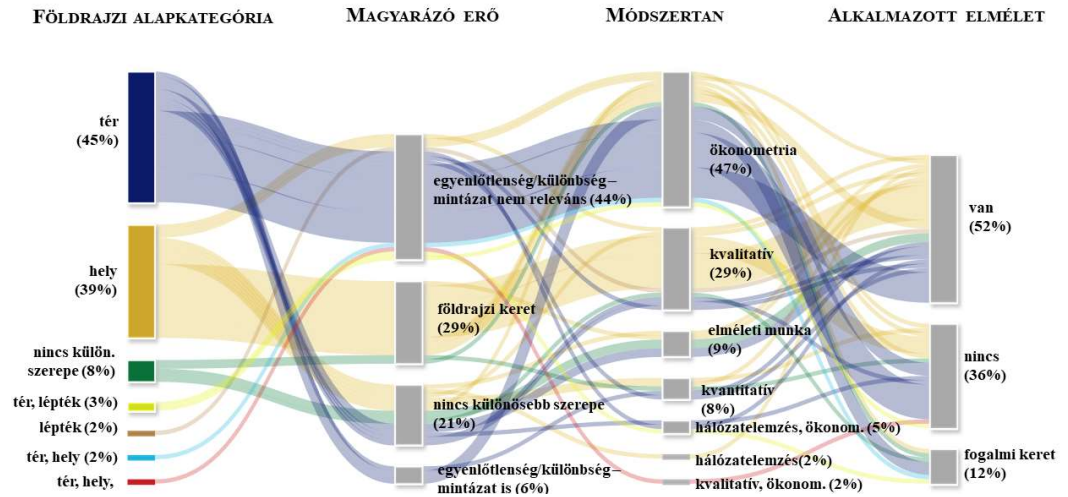

5.ábra: A tanulmányok kutatási Módszertan szerinti megoszlása

Figure 5. Distribution of studies according to Research methods

Adatforrás: Economic Geography folyóirat tanulmányai

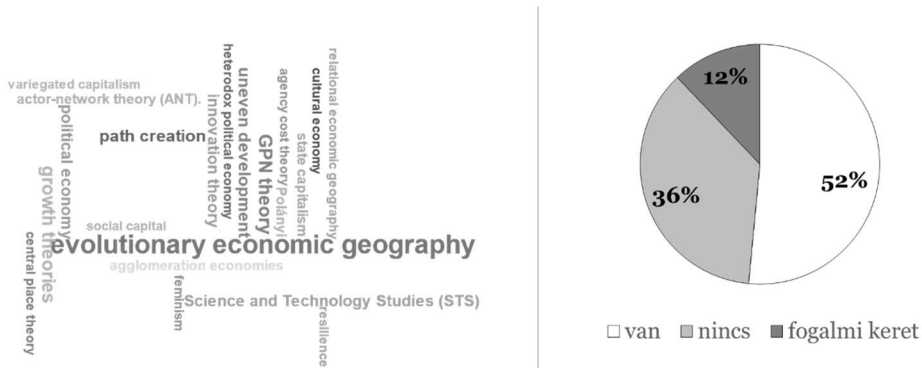
Megvizsgálva az egyes tanulmányok jellemzőit leíró csoportok közötti kapcsolatokat (6.ábra) megállapítható, hogy azokban a tanulmányokban, amelyekben a hely *Földrajzi alapkategóriaként* jelenik meg, elsősorban (53,85 %) kvalitatív módszertant alkalmaznak kérdéseik megválaszolásához, és túlnyomó részük (65,38 %) erősen elméletorientált. Azon tanulmányokban, ahol a térbeliség magyarázó tényezőként beépül az ökonometriai modellekbe – 57,57 százaléka alkalmaz valamiféle elméletet, vagy valamilyen fogalmi keretet, azonban a tanulmányok 42,43 százaléka nem törekszik erős konceptualizálásra. Az erősebb elméleti keretet használó tanulmányokban főként az evolúciós gazdaságföldrajz (20 %), a növekedésméletek, vagy a globális termelési láncok (GPN) (9-9 %), az út létrehozás (path creation) és egyenlőtlen fejlődés (7-7 %) játszik központi szerepet (7.ábra).

6. ábra: A különböző szempontok szerinti kategóriák közötti kapcsolatok

Figure 6. Relationships between categories according to different aspects

Adatforrás: Economic Geography folyóirat tanulmányai

7. ábra: A tanulmányok Alkalmazott elmélet szerinti megoszlása

Figure 7. Distribution of studies according to Applied theory

Adatforrás: Economic Geography folyóirat tanulmányai

Konklúzió, további kutatási irányok

Kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a vizsgált időszakban az Economic Geography folyóirat tanulmányaiban a gazdasági jelenségek léptékfüggése alulkutatott, illetve egyszerre több földrajzi alapkategória alkalmazása egy vizsgálaton belül nem jellemző. Egy adott kutatási téma nyilván behatárolja, hogy az adott jelenség kutatható-e különböző léptékeken, de azt gondolom, hogy a kutatók nem használják ki eléggé egy-egy jelenség vizsgálatakor a lépték jelentette további szempontokat. Például vizsgálják nemzetgazdasági szinten a globális termelési láncokat, de egy tanulmányban már kevésbé jelenik meg annak alacsonyabb szintű hatásainak értelmezése.

Kutatásmódszertani szempontból az ökonometriai és kvalitatív módszertan az uralkodó, még viszonylag kevés a hálózatelemzés és a különböző módszertani eljárások kombinálása (ökonometria, kvalitatív) az ökonometriai modellek tesztelésének érdekében. Az ökonometriai

kutatások kevésbé használnak elméleteket, az erős elméletet használó kutatások kevésbé vezetnek modellszerű eredményekhez.

Azt gondolom, hogy ez a vizsgálat rávilágít arra, hogy melyek azok a szemléletmódok a gazdaságföldrajzi kutatásokban, amelyek kevésbé jelennek meg jelenleg a főáramú gazdaságföldrajzi tanulmányokban. Mindezek alapján azt gondolom, hogy a jövőben érdemes lehet egy-egy témakör kapcsán tudatosan átgondolni, hogy egy-egy gazdasági jelenség tanulmányozása kapcsán érdemben milyen új, teljesebb értelmezési lehetőséget jelenthetnek a földrajzi alapkategóriák és különböző módszertanok kombinált alkalmazása. Ahogy az eddig kevésbé operacionalizált elméletek módszertani megragadhatóságának kidolgozása is releváns kutatási irányzat lehet. Jelen kutatás folytatásaként jelölhető meg, a közgazdasági szakirodalomban azon lefedetlen kutatási területek (research gap) feltárása, ahol a térbeli szemlélet a jelenségek mélyebb megértéséhez, a problémák árnyaltabb kezeléséhez járulna hozzá.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány a Kulturális és innovációs minisztérium ÚNKP-22-4-II-CORVINUS-75 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Irodalomjegyzék

- Beatty, C. – Fothergill, S. (2004). Economic Change and the Labour Market in Britain's Seaside Towns, *Regional Studies*, 38(5), 459-478, <https://doi.org/10.1080/0143116042000229258>
- Benedek J. (2002). A földrajz térszemléletének hullámai. *Tér és Társadalom*, 16(2), 21–39. <https://doi.org/10.17649/TET.16.2.847>
- Benedek J. (2019). Földrajzi tényezők szerepe a gazdasági teljesítmény alakulásában, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 16(1). 14-19.
- Benedek J. (2021). Regionális egyenlőtlenség és gazdasági felzárkózás. Magyarországi és romániai régiók összehasonlító vizsgálata, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 18(1). 4-14. <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2021.15>
- Berger V. (2018). *Térré szőtt társadalmiság*. L'Harmattan – Könyvpont. Budapest
- Bosco, F. J. (2020). Geographies of Food: Place, Space, and Scale in Food Studies, *The Geography Teacher*, 17(3), 73-76, <https://doi.org/10.1080/19338341.2020.1796744>
- Breul, M. – Hulke, C. – Kalvelage, L. (2021). Path Formation and Reformation: Studying the Variegated Consequences of Path Creation for Regional Development, *Economic Geography*, 97(3), 213-234, <https://doi.org/10.1080/00130095.2021.1922277>
- Bublitz, E. – Fritsch, M. – Wyrwich, M. (2015) Balanced Skills and the City: An Analysis of the Relationship between Entrepreneurial Skill Balance, Thickness, and Innovation, *Economic Geography*, 91(4), 475-508, <https://doi.org/10.1111/ecge.12097>
- Castaldi, C. – Drivas, K. (2023). Relatedness, Cross-relatedness and Regional Innovation Specializations: An Analysis of Technology, Design, and Market Activities in Europe and the US, *Economic Geography*, 99(3), 253-284, <https://doi.org/10.1080/00130095.2023.2187374>
- Chen, C. – LeGates, R. – Fang, C. (2019). From coordinated to integrated urban and rural development in China's megacity regions, *Journal of Urban Affairs*, 41(2), 150-169, <https://doi.org/10.1080/07352166.2017.1413285>
- Czifrusz M. – Jelinek C. – Berki M. (2018). Marxista nézetek a térről és a térbeliségről. In Faragó L. (Szerk), *Kortárs térelméletek kelet-közép-európai kontextusban*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest – Pécs. 143–164.

- Dusek T. (2012). Az abszolút és relacionális térszemlélet közötti hamis dichotómia. *Tér és Társadalom*, 26(2), 96–100. <https://doi.org/10.17649/TET.26.2.2077>
- Erdősi F. (2014). A térértelmezés néhány problémája, szempontjainak sokfélesége. *Tér és Társadalom*, 28(1), 5–24. <https://doi.org/10.17649/TET.28.1.2580>
- Erdősi, F. (2012). „Szinergiakeltés vagy látszatelekvés? Az afrikai regionális integrációk problémái”, *Tér és Társadalom*, 26(2), 57–72. <https://doi.org/0.17649/TET.26.2.1950>
- Ezcurra, R. – Pascual, P. – Rapún, M. (2006). Regional Specialization in the European Union, *Regional Studies*, 40(6), 601-616, <https://doi.org/10.1080/00343400600868754>
- Fabók M. – Berki M. (2018). Új materialista relacionális térelméletek: a reprezentáción túl, a szövevények hálójában. In Faragó L. (Szerk.), *Kortárs térelméletek kelet-közép-európai kontextusban*. Dialóg Campus Kiadó. 325–348.
- Faragó L. (1991). Posztmodern: a modernizáció kritikája avagy új kihívás. *Tér és Társadalom*, 5(4), 1–16. <https://doi.org/10.17649/TET.5.4.223>
- Faragó L. (2012). Térértelmezések. *Tér és Társadalom*, 26(1), 5–25. <https://doi.org/10.17649/TET.26.1.2007>
- Faragó L. (2013). Térelméleti alapvetések konstruktivista ismeretelméleti megközelítésben. *Tér és Társadalom*, 27(4), 3–29. <https://doi.org/10.17649/TET.27.4.2528>
- Faragó L. (2016). *Téri lét - Társadalomtér-elméleti alapvetések* [Akadémiai doktori értekezés, kézirat]. http://real-d.mtak.hu/982/7/dc_1341_16_doktori_mu.pdf
- Faragó L. (2018a). Bevezető. In Faragó L. (Szerk.), *Kortárs térelméletek kelet-közép-európai kontextusban*. Dialóg Campus Kiadó. 7–27.
- Faragó L. (2018c). “Posztista” terek. In Faragó L. (Szerk.), *Kortárs térelméletek kelet-közép-európai kontextusban*. Dialóg Campus Kiadó. 235–245.
- Faragó L. (Szerk.). (2018b). *Kortárs térelméletek kelet-közép-európai kontextusban*. Dialóg Campus Kiadó.
- Grainger, A. (1999). The role of spatial scale in sustainable development, *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 6(4), 251-264, <https://doi.org/10.1080/13504509.1999.11742688>
- Grimmer, L. (2023). The role of local government in marketing small city retailing: Examining the gap between perception and reality, *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 33(4), 371-395, <https://doi.org/10.1080/09593969.2023.2227364>
- Gyuris F. (2014). Az egyenlőtlen földrajzi fejlődés koncepciója. *Földrajzi Közlemények*, 138(4), 293–305.
- Gyuris F. (2015). Harvey és az egyenlőtlen földrajzi fejlődés: Kritika és néhány gyakorlati megfontolás. *Földrajzi Közlemények*, 139(2), 108–117.
- Harvey, D. (2009). Az „új” imperializmus: felhalmozás kismemizés által. *Fordulat*, 2009(7), 78–106.
- Humphrey, J. – Schmitz, H. (2002) How does insertion in global value chains affect upgrading in industrial clusters?, *Regional Studies*, 36(9), 1017-1027, <https://doi.org/10.1080/0034340022000022198>
- Kao, C. C. – Stuart D. Green, S.D. – Graeme D. Larsen, G. D. (2009). Emergent discourses of construction competitiveness: localized learning and embeddedness, *Construction Management and Economics*, 27(10), 1005-1017, <https://doi.org/10.1080/01446190903273935>
- Kozma G. (2022). A helyi önkormányzatok helyi adó kivetési gyakorlatának vizsgálata Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1997-ben és 2020-ban, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 19(3). 27-39.
- Kuroiwa, I – Techakanont, K. – Keola, S. (2022). Evolution of production networks and the localisation of firms: evidence from the Thai automotive industry, *Journal of the Asia Pacific Economy*, <https://doi.org/10.1080/13547860.2021.2024361>

- Lee, S. – Bruwer, J. – Song, H.-J. (2017). Experiential and involvement effects on the Korean wine tourist's decision-making process, *Current Issues in Tourism*, 20(12), 1215-1231, <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1050362>
- Lengyel I. (2010). A regionális tudomány „térnyerése”: reális esélyek avagy csalfa délibábok? *Tér és Társadalom*, 24(3), 11–40. <https://doi.org/10.17649/TET.24.3.1326>
- Mészáros R. (szerk., 2010). *A globális gazdaság földrajzi dimenziói*. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9789630589369
- Moragues-Faus, A. – Marsden, T. – Adlerová, B. – Hausmanová, T. (2020). Building Diverse, Distributive, and Territorialized Agrifood Economies to Deliver Sustainability and Food Security, *Economic Geography*, 96(3), 219-243, <https://doi.org/10.1080/00130095.2020.1749047>
- Nagy Z. – Tóth G. – Szép T. (2022). A magyarországi városok rezilienciájának vizsgálata, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 19(3). 84-99.
- Nemes Nagy J. (2009). *Terek, helyek, régiók: A regionális tudomány alapjai*. Akadémiai Kiadó.
- Nemes Nagy J. (2012). Tereid, tereim, tereink (Reflexiók Faragó László Térértelmezések c. tanulmányához). *Tér és Társadalom*, 26(2), 89–95. <https://doi.org/10.17649/TET.26.2.2075>
- Nemes Nagy J. (2014). Térlemélet, tudománytörténet, tértudományok. *Tér és Társadalom*, 28(1), 173–178. <https://doi.org/10.17649/TET.28.1.2609>
- Rajagopal (2010). Street Markets Influencing Urban Consumer Behavior in Mexico, *Latin American Business Review*, 11(2), 77-110, <https://doi.org/10.1080/10978526.2010.487028>
- Randolph, G.F. – Currid-Halkett, E. (2022). Planning in the Era of Regional Divergence, *Journal of the American Planning Association*, 88(2), 245-252, <https://doi.org/10.1080/01944363.2021.1935302>
- Scholvin, S. – Breul, M. – Diez, J. R. (2021) A magic formula for economic development? Global market integration and spatial polarization in extractive industries, *Area Development and Policy*, 6(3), 337-346, <https://doi.org/10.1080/23792949.2020.1823237>
- Sheppard, E. (2002). The Spaces and Times of Globalization: Place, Scale, Networks, and Positionality, *Economic Geography*, 78(3), 307-330, <https://doi.org/10.1111/j.1944-8287.2002.tb00189.x>
- Silva, J.A. –Leichenko, R. M. (2004) Regional Income Inequality and International Trade, *Economic Geography*, 80(3), 261-286, <https://doi.org/10.1111/j.1944-8287.2004.tb00235.x>
- Siskáné Szilasi B. (2020). A társadalmi és települési konfliktusok megjelenése járási szinten az Északmagyarországi régióban – adatok és térbeliség, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 17(3). 60-70.
- Stefanovics V. – Nagy Z. (2021). Német nagyvállalatok magyar gépjárműiparban betöltött szerepének vizsgálata, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 18(klnsz). 94-104.
- Szendi D. – Kocziszky Gy. (2022). Changes in the social and technological innovation potential of the Visegrad (V4) regions (2001–2019), *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 19(4). 34-47.
- Tagai G. (2018). Az abszolút tér ideájának filozófiai gyökerei és hatása a kortárs tértudományokra. In Faragó L. (Szerk.), *Kortárs térleméletek kelet-közép-európai kontextusban*. Dialóg Campus Kiadó. 31–52
- Talpos, L. M. – Bolog, C. (2020). Romania's National and Local Tourism Strategies in Global and Regional Context: Trends, Competitiveness and Performance, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 17(1). 68-77.
- Terhorst, P. –Erkuş-Öztürk, H. (2011). Scaling, territoriality, and networks of a tourism place, *Anatolia*, 22(2), 168-183, <https://doi.org/10.1080/13032917.2011.597932>

- Timár J. (2016). Az egyenlőtlen térségi fejlődés – a konceptualizálás hiánya és lehetőségei. *Tér És Társadalom*, 30(3), 106–112. <https://doi.org/10.17649/TET.30.3.2806>
- Tóthné Kiss A. – Tóth Z. (2021). Az észak-magyarországi vállalatok innovációs tevékenységének vizsgálata, fókuszálva az információáramlásra és az együttműködésre, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 18(klnsz). 49-60. <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2021.4>
- Varró K. (2018). Divergens térfelfogások a tértudományokban – hogyan tovább? *Tér és Társadalom*, 32(2), 21–40. <https://doi.org/10.17649/TET.32.2.3021>
- Wassmann, P. – Schiller, D. – Thomsen, S. L. (2016). Spatial cooperation patterns and their impact on innovation outcomes: lessons from firms in a low-technology region, *European Planning Studies*, 24(5), 833-864, <https://doi.org/10.1080/09654313.2016.1140721>
- Watkins, R. A. (2014). The spatial distribution of economic activity in Melbourne, 1971–2006, *Urban Geography*, 35(7), 1041-1065, <https://doi.org/10.1080/02723638.2014.930574>
- Wells, M. J. (2000) Politics, Locality, and Economic Restructuring: California's Central Coast Strawberry Industry in the Post–World War II Period, *Economic Geography*, 76(1), 28-49, <https://doi.org/10.1111/j.1944-8287.2000.tb00132.x>
- Wickramasingha, S. – Coe, N. M. (2022) Conceptualizing Labor Regimes in Global Production Networks: Uneven Outcomes across the Bangladeshi and Sri Lankan Apparel Industries, *Economic Geography*, 98(1), 68-90, <https://doi.org/10.1080/00130095.2021.1987879>
- Zabin, C. (1997). U.S.-Mexico Economic Integration: Labor Relations and the Organization of Work in California and Baja California Agriculture, *Economic Geography*, 73(3), 337-355, <https://doi.org/10.1111/j.1944-8287.1997.tb00093.x>